

Övervakningskommittén för landsbygdsprogrammet

ÖK-sekretariatet

2014-05-07

Protokoll nr 3/2013 från möte med Övervakningskommittén för landsbygdsprogrammet

Tid: Den 13 november 2013

Plats: van der Nootska Palatset, Stockholm

Dagordning: Se bilaga 1

Deltagare: Se bilaga 2

1 Mötets öppnande

Ordförande Magnus Kindbom (Landsbygdsdepartementet) förklarar mötet öppnat och hälsar alla välkomna till mötet med Övervakningskommittén för landsbygdsprogrammet.

2 Godkännande av dagordningen

Ordföranden hör efter om det finns övriga frågor, vilket det inte gör, och frågar om förslaget till dagordning kan godkännas.

Beslut

Övervakningskommittén beslutar att godkänna dagordningen.

3 Nya ledamöter

Eva Hagström Öberg är formellt utsedd till ersättare för Ekologiska lantbrukarna i Övervakningskommittén. Eva deltog inte vid mötet.

4 Val av två justeringspersoner

Två justeringspersoner ska justera protokollet jämte ordföranden innan det sänds till övervakningskommittén.

Beslut

Övervakningskommittén beslutar att utse och Helen Nilsson (Coompanion) och Birger Svanström (Sveriges Hembygdsförbund).

5 Information om programavslutet

Andreas Mattisson (Jordbruksverket) informerar om budgetavslut för landsbygdsprogrammet 2007-2013.

År 2013 är inte det sista året för utbetalningar (det är 2015), men däremot är det sista året för budgetstyrning för förvaltningsmyndigheten. Jordbruksverkets handlingsplaner för programmets budget vägleder arbetet. Verket har genomfört indragningar av outnyttjade pengar hos stödmyndigheter till centrala potter och fördelat ut pengar enligt avropsskøer. Verket har även låtit øverteckna budgeten för att ta hänsyn till beräknat återfløde av pengar 2014-2015.

Något som behöver hanteras i samband med avslutet är att det finns ett underskott av pengar för miljøsättningar och LFA. Jordbruksverket har ett förslag till hur det ska lösas.

Jordbruksverkets förslag går ut på att underskottet i axel 2 finansieras genom neddragningar i andra åtgärdsgrupper. I axel 1 finns pengar kvar efter att samtliga ärenden har beviljats stöd och dessa kan till viss del finansiera underskottet. Verket föreslår att resterande neddragning i huvudsak görs inom axel 3. Detta då risken är stor att Sverige på grund av växelkursen øverutnyttjar EU-budgeten i axel 3 mätt i euro.

När det gäller växelkursen ska verket följa utvecklingen och en programändring kan bli aktuell om det blir risk för øverutnyttjande av EU-medel inom en enskild axel. I en sådan programändring behöver hänsyn tas till de omfördelningar som Jordbruksverket arbetar med i sitt förslag. I förslag ingår också att budgetbeloppen som ligger till grund för omfördelningar mellan axlar kommer att justeras efterhand för att t.ex. ta hänsyn till att vissa avropade ärenden inte blir av inom de olika axlarna. Denna flexibilitet behövs för att säkra ett så høgt utnyttjande av programbudgeten som möjligt.

Frågor och kommentarer

Maria Gustafsson (Landsbygdsnätverket) undrar om det gjorts konsekvensanalys av vilka insatser som drabbas vid neddragning av axel 3. Andreas Mattisson svarar att det främst handlar om bredbandsprojekt.

Några frågor anknyter till nästa program. Camilla Strandman (Skärgårdarnas riksförbund) undrar øver det som nämnts i annat sammanhang om att det skulle finnas pengar till bredband nästa år, när man nu talar om neddragning av bredbandsstöd. Carl-Fredrik Løof (Landsbygdsdepartementet) förklarar att neddragningen handlar om gamla budgeten, men att det inom budgeten för nästa program finns viss möjlighet att finansiera detta.

Maggie Javelius (Naturvårdsverket) undrar vilka möjligheter det finns att öppna upp nya åtgärder. Carl-Fredrik Løof svarar att det ännu inte är klart vilka miljöinvesteringar som kommer finnas i nästa program. Än så länge är bara stöd till rovdjursstängsel känt. Inom miljöinvesteringarna beviljas stöd främst till små projekt och småskaliga företag. Det vore olyckligt att öppna upp för stöd tidigt om stødmottagaren sedan får vänta länge på pengar. Det blir för lång väntan på pengar om stødmöjligheten öppnar redan i början av 2014.

Kjell Unevik (Länsstyrelsen i Örebro län) menar att måluppfyllelsen talar för Jordbruksverkets förslag. Andreas Mattisson säger att målen jämförs med detta program. Det har funnits ett stort intresse för bredbandsprojekt, men även för t.ex. våtmarker och betesmarker.

Sofia Björnsson (LRF) uppger att LRF inte motsätter sig förslaget, men menar att det är svårt att förstå att det finns pengar kvar i axel 1. Samtidigt säger förvaltningsmyndigheten att axel 1 ligger bra till, men vad betyder det? Handlar det om utnyttjande eller måluppfyllelse? Andreas Mattisson svarar att det handlar om omfattningsmål, effektmål-

len tittar man inte på. Efterfrågan har varit hög i axel 1. Andreas Mattisson konstaterar att programmet verkar gå mot plus minus noll i alla delar i programmet. Det som nu diskuteras handlar mer om finjustering.

Ordf. Magnus Kindbom påminner om att det i början av programperioden gjordes en förstärkning av investeringsstöd till jordbruksföretag. Många har efterfrågat stödet i axel 1 och när pengarna tagit slut har vissa länsstyrelser fått stänga åtgärden. Det är bra om programmet går så jämnt ut som möjligt på slutet. Det här är en ganska bra situation med tanke på de många budgetposterna. Än så länge finns det inget förslag till programändring. Frågan är om kommittén godkänner att ge Jordbruksverket uppdraget att fortsätta arbeta enligt det förslag som Andreas presenterat och att Jordbruksverket återkommer med förslag om programändring vid behov?

Punkten avslutas med att övervakningskommittén godkänner att arbetet sker utifrån det förslag som Jordbruksverket presenterade.

6 Information från landsbygdsdepartementet

I statsbudgeten för kommande år finns satsningar som anknyter till landsbygdsutveckling, t.ex. stöd för metanreducing, fiske och kommersiell service. Det kommande programmets budget uppgår till 32,4 miljarder kronor, varav 14,6 miljarder kommer från EU. Det är mindre pengar från EU men mer från svensk sida jämfört med nuvarande program.

Utmaningar under 2014 är arbetet med att avsluta innevarande program, även om utbetalningar kan fortsätta till 2015, och arbetet med att starta upp det nya programmet. Godkännande av det nya programmet på EU-nivå kan ta högst sex månader.

Utgiftstaket för den svenska statsbudgeten begränsar utrymmet för utbetalningar under 2014 och 2015. Volymen som kan betalas ut i nya programmet är liten under nästa år.

Det är möjligt att förlänga innevarande program avseende de miljöåtaganden som tar slut nu. Det hade varit möjligt att förlänga fler, men utgiftstaket hindrar. Några åtgärder kommer man att kunna besluta om i det nya programmet när det kommer igång, vilket förväntas kunna ske efter sommaren. Det handlar om investeringsstöd till jordbruksföretag, bredband, förberedelser för Leader, kompetensutveckling och tekniskt stöd.

Frågor och kommentarer

Gun Rudquist (SNF) undrar över prioriteringarna som gjorts med anledning av utgiftstaket och menar att det är svårt att få en överblick över vilka åtgärder som är prioriterade. När det gäller utrotningshotade husdjursraser och ekologisk odling handlar det om mindre summor pengar. Varför väljer man bredband i stället? Det kan ibland få stora konsekvenser att stöd inte lämnas, t.ex. slakt av djur.

Ordf. Magnus Kindbom upplyser om att man kan få en överblick i finansieringsplanen i inledningen av budgetpropositionen. Där finns bedömningar om bredband kontra annat. Det finns inte några summor uppsatta på åtgärderna och inget är ställt mot något annat. Det handlar om en bedömning av vad som ska prioriteras.

På fråga från Leopold Sjöström (Leader) förklarar ordf. Magnus Kindbom att när det gäller Leader/CLLD är det obligatoriskt att minst 5 % av EU-pengarna avsätts för detta i programmet. Första året är det begränsat med pengar, men programmet kommer inte att vara på plats förrän senare. Carl-Fredrik Lööf förtydligar att pengarna som kommer att finnas inledningsvis ska användas till förberedelsearbete och inte till projekt. Avsikten för nästa programperiod är att skapa en flerfondslösning, men fortfarande är ESF-

deltagande osäkert. Landsbygdsdepartementet har presenterat en modell för hur det kan arrangeras för kommissionen. Modellen är att man upprättar ett separat program för regional- och socialfonden med Jordbruksverket som förvaltningsmyndighet, medan CLLD ligger som en del av programmet för landsbygd och fiske. Förberedelsestödet behövs som smörjmedel för nya områden etc.

Gun Rudquist undrar vad som kan göras inom andra politikområden för att minska påverkan på miljön, när det råder tillfälligt stopp inom landsbygdsprogrammet. Maggie Javelius saknar stöd för värdefull natur vid inledningen av det nya programmet. Ordf. Magnus Kindbom svarar att det inte är presenterat i budgeten vad som görs inom andra områden. Det finns ingen direkt kompensation, även om man gör förstärkningar inom Lova och vattenområden.

Maria Gustafsson undrar om omställningsarbete såsom klimatutmaningar, förnybar energi, turism har diskuterats i regionala fonden. Ordf. svarar att regionalfonden har en annan uppbyggnad. Där gör man regionala planer och det finns ingen central styrning på samma sätt. Fortsatta satsningar finns dock för turism, energiområdet och på fordonsidan.

Camilla Strandman ställer sig frågande till hur företagare ska övervintra om de inte får stöd. Hon menar att det är viktigt att det finns tydliga skrivningar. Vet företagen att det kommer att finnas stöd kan de hoppas övervintra. Det förekommer att beslutshandlingar ligger till grund för banklån. Ordf. svarar att tydlighet är viktigt för alla. Det kommer att bli en prövning för alla, särskilt dem som personligen drabbas. Det är angeläget med besked om framtida program. Vissa insatser kan eventuellt påbörjas nästa år. Det finns möjlighet att på Sveriges egen risk öppna upp programmet lite tidigare för ansökan och beslutsfattande.

Kjell Unevik konstaterar att man på landsbygdssidan är ovanligt öppen med att motivera begränsningarna med utgiftstaket. Han fortsätter att när det gäller regionala fonden finns redan de nya åtta programmen. Tidigare har det funnits viss möjlighet att inom dessa program finansiera bredbandsatsningar. Nu är det tre program som inte prioriterar detta. Det beror delvis på tron att landsbygdsprogrammet kommer att lösa det. Det är därför viktigt att bredband finns med i kommande program. Vidare ska det i kommande programperiod finnas ett nionde nationellt regionalfondsprogram inriktat på miljö och klimat. Det blir ett komplement till landsbygdsprogrammets satsningar. Ordf. kommenterar att det är bra att tydliggöra att inte bara vårt område är drabbat av budgetbegränsningar.

Maria Gustafsson konstaterar att det under två år blir färre med projekt. Det har också uppkommit spekulationer om att bredbandsatsningar ska ske i form av företagsstöd och inte projektstöd. Carl-Fredrik Löf svarar att det inte är bestämt i vilken form stödgivningen ska ske. Den nivån kommer man ner på i ett senare skede.

Ordf. nämner avslutningsvis att det kommer rapporter om nuvarande program, ESO-rapporten och en rapport från RRV. Den senare ska regeringen svara på till riksdagen. I dessa rapporter finns saker vi ska ta till oss.

7 Information från EU-kommissionen

Ebba Barany (EU-kommissionen) informerar att tidsplanen är att den nya förordningen antas och publiceras i december. Från och med januari kan medlemsstaterna skicka in programförslag. Tillämpningsregler kommer att beslutas under våren. Anledningen till

att processen försenats är att EU-parlamentet inte ville behandla regelförslaget förrän budgetfrågan var mer eller mindre klar.

När det gäller felfrekvenser har Revisionsrätten under 2012 funnit att det på landsbygdsutvecklingssidan finns en felfrekvens på 7,9 % (preliminärt 4,4 % av utbetalade medel). Det pågår mycket arbete för att förbättra läget, även från Jordbruksverkets sida. Åtgärdsplaner har upprättats för varje medlemsstat. I ett arbetsdokument har EU-kommissionen beskrivit de vanligaste felen och även åtgärder för att rätta till dem. Det senaste seminariet om felfrekvenser hölls den 17 oktober. Varför är detta viktigt? Programmen ifrågasätts om man inte kan sköta utbetalningarna. Det är viktigt att jordbrukare och andra intressenter pratar om det. Även småsaker kan få effekt.

Frågor och kommentarer

Niclas Purfurst (Jordbruksverket) förklarar att Jordbruksverket har tagit upp miljöersättningar samt projekt- och företagsstöd i åtgärdsplanen. Dessutom har vi gjort en självvrättning i samband med den utökade granskning som Jordbruksverket genomförde under 2012 för att säkerställa en korrekt hantering av EU-stöden. (Granskningen omfattade ärenden som avser utbetalningar av EU-medel inom axel 1, 3 och 4 samt miljöinvesteringar inom jord- och skogsbruk i axel 2 och samtliga länsstyrelser, Sametinget, Skogsstyrelsen och Jordbruksverket.) Vi har en tydlig bild innan en ny revision är aktuell.

Sofia Björnsson undrar om arealbaserade fel beror på trädräkning. Niclas Purfurst svarar att det är andra saker. Tydliga informationsinsatser behövs och genomförs.

Ebba Barany menar att det nya programmet ska utformas så att det inte blir fel. Carl-Fredrik Lööf konstaterar att många fel inträffar på grund av att stödmottagaren under lång tid ska uppfylla villkor. Stöd som pågår kortare tid skulle sannolikt innebära färre fel.

8 Information från förvaltningsmyndigheten

För närvarande pågår två stora arbetsuppgifter på Jordbruksverket, dels att arbeta inför kommande program, dels att ro iland innevarande program. Informationen om Jordbruksverkets arbete med programmets budget som togs upp i tidigare punkt är en knäckfråga för avslutet av innevarande program. Jordbruksverket fattar nödvändiga beslut tillsammans med länsstyrelserna. Arbetet med kommande program sker genom att bistå regeringskansliet med underlag. Jordbruksverket utgår då från verkets tekniska underlag. Det handlar om både landsbygdsprogram, fiskeriprogram och CLLD.

Det ska även införas en ny politik på gårdsstödssidan från 2015. Jordbruksverkets införandeprojekt sträcker sig över lång tid och sker tillsammans med andra myndigheter. Det finns nya möjligheter till förenklingar i nästa program. Man ska kunna ansöka om stöd på ett tillförlitligt sätt via E-ansökan, vilket är bra för kunder och myndigheter samt att felen minimeras. Det finns även möjlighet att införa förenklad kostnadsredovisning genom att använda schabloner, klumpsummer och enhetskostnader. Jordbruksverket anpassar arbetet efter de besked som kommer.

När det gäller granskningen som Riksrevisionen genomförde, kan förtydligas att den inte omfattade axel 4 (Leader) och inte heller insatser som genomförts inom landsbygdsnätverket.

Frågor och kommentarer

Sofia Björnsson undrar hur Jordbruksverket säkerställer helheten, att både pelare I och II, ingår i verkets projekt inför nya programperioden. Hon menar att det inte framgår av

rapporteringen. Niclas Purfurst svarar att de olika ansvarsområdena arbetar tillsammans. Sofia Palm (utbetalningsfunktionen) håller med och tillägger att alla sidor deltar i alla delar och även andra myndigheter är med i arbetet.

Carl-Fredrik Löf menar att reformen innebär förändringar och att val måste göras. Ordföranden Magnus Kindbom tillägger att man ser till helheten på politisk nivå. Pelare I har en stor del i landsbygdsprogrammet. En departementsskrivelse har remitterats till myndigheterna och till EU-kommissionen om nationella val för pelare I.

Gun Rudquist menar att det inte går att lämna synpunkter om gårdsstöd om man inte känner till planerna för landsbygdsprogrammet.

Niclas Purfurst informerar om de tre miljöersättningar som förlängs. Utfallet för dessa är: Betesmarker 75 %, vallodling 76 %, ekologisk odling 65 %, vilket är något färre än förväntat.

Camilla Strandman kommenterar att det låga utfallet är märkligt och bör analyseras.

9 Information om programändring 12

Hans Rolandsson (Landsbygdsdepartementet) informerar om innehållet i programändring 12 av landsbygdsprogrammet. Det handlar mest om att ”städa upp” i programmet och göra rättelser och förtydliganden som inte påverkar finansiella tabeller. Ändringarna var egentligen planerade att ingå i programändring 11, men lyftes ur då de ekonomiska ändringarna brådskade. Ändringsförslaget skickades till ÖK-ledamöterna i somras för eventuella synpunkter. Inga synpunkter lämnades.

Ordf. Magnus Kindbom konstaterar att detta är en informationspunkt, ändringen kräver inte något beslut av kommittén. Förslaget har nyligen skickats till kommissionen.

10 Diskussion om hur ÖK kommer att sammanträda i fortsättningen

Carl-Fredrik Löf förklarar att det inte är färdigtänkt om Övervakningskommitténs sammanträden framöver. Det står dock klart att det inte kommer att hållas något tvådagarsmöte nästa år. Sådana möten är visserligen bra för ÖK-arbetet, men det är något som får sparas in nästa år.

Innevarande program fortsätter under 2014-2015 och det kan även bli aktuellt med programändringar. Samtidigt ska en ny kommitté inrättas för kommande program. Då det inte är önskvärt med parallella kommittéer, får den här kommittén fortsätta fram till det nya programmet är godkänt och därefter kommer uppdraget att avsluta innevarande program att föras över till den nya kommittén. Om det uppstår formella behov av beslut innan den nya kommittén är inrättad, får den här kommittén adjungeras att göra det, förutsatt att kommissionen godkänner ett sådant förfarande. När det gäller hanteringen av en eventuell flerfondslösning i fråga om övervakningskommitté är läget ännu oklart.

Årets första möte brukar hållas i januari. Nästa år kan det dock bli något senare på grund av att regeringsbeslutet avseende nästa program kan komma att fattas strax därefter. Nästa möte med övervakningskommittén förläggs då efter det. Därefter blir det möte som vanligt i maj-juni för godkännande av årsrapporten avseende 2013.

11 Information om nyligen genomförda revisionsbesök

Kerstin Jansohn (ÖK-sekretariatet) nämner följande revisionsbesök:

- ESV:s årliga granskning av utgifter för räkenskapsår 2013 pågår och lämnas i januari 2014.

- Revisionsrättens årliga rapport publiceras inom kort. Landsbygdsprogrammet (projekt- och företagsstöd) i fokus.

12 Information om rapporter av intresse

Kerstin Jansohn nämner följande rapporter av intresse:

- Kan nya metoder stärka skötseln av våra ängs- och betesmarker? (rapport 2013:22 från Jordbruksverket)
- Hur kan landsbygdsprogrammets miljöersättningar förbättras – erfarenheter från andra länder (rapport 2012:24 från Jordbruksverket i engelsk version)

13 Genomgång av lägesrapporter

Kerstin Jansohn informerar bland annat om att 29 355 miljoner kronor betalats ut till och med tredje kvartalet 2013. Det motsvarar c:a 77 % av programbudgeten. Motsvarande procentsats för beviljade stöd är 90 %.

Sofia Palm (utbetalningsfunktionen) informerar om att handläggningstiderna inte når målet på 90 dagar vad det gäller ansökan om utbetalning för projekt- och företagsstöd. En förklaring kan vara att mycket resurser läggs på ansökan om stöd. Efter genomförda revisioner finns också en oro hos stödmyndigheterna för att göra fel vilket gör att ärendena tar längre tid. Ordinarie personal arbetar också parallellt med frågor inför igångsättning av nästa programperiod. I våras flaggades det upp för brister i hanteringen av stöd till bredband vad det gäller upphandlingsregler vilket innebar ett tillfälligt stopp. Reglerna har nu förtydligats och handläggningen har börjat komma igång igen.

Annelie Stomberg (Skogsstyrelsen) informerar om att man nu har fattat de sista besluten om stöd. Trycket har varit stort och fokus har legat på stödbeslut vilket innebär längre handläggningstider för beslut om utbetalning.

Kjell Unevik (Länsstyrelsen) informerar om att ingen länsstyrelse klarar utbetalningsmålet. Utbetalningsläget intensifieras nu och extrapersonal har tagits in i vissa fall. Förberedelsearbetet inför nästa programperiod har gått ner i aktivitet nu när SWOT-analyserna är klara. Länsstyrelserna har tagit till sig synpunkter från revisionen och det ser bättre ut i handläggningen. Man står dock inför en rejäl utmaning de kommande två åren.

Leopold Sjöström (Leader, samverkansgruppen) informerar om att det finns en oro inom LAG för det glapp som uppstår mellan perioderna. Risk finns för att kompetens försvinner. Man har kommit ikapp vad det gäller ansökan om stöd men utbetalningarna släpar efter.

Ingela Nilsson (Sametinget) informerar om att det nu är stängt för nya ansökningar. Inga avrop har gjorts, istället har pengar fördelats om. Det är långa handläggningstider, vilket beror på rädsla för att göra fel. Extrapersonal har anställts för att korta handläggningstiden. Genomförandet är bättre i den här programperioden än i förra. Det finns viss oro för framtiden vad det gäller stödformer och vem som ska ta hand om stödgivningen.

Maria Gustavsson (Landsbygdsnätverket) gav en lägesrapport från nätverket. Mycket har hänt under programperioden. Budgeten är 70 mnkr och nätverket har 120 nationella organisationer och myndigheter som medlemmar. Organisationer som representerar ”gröna områden” har den största andelen, följt av myndigheter och ideella landsbygdsorganisationer. Leaderområden är också en stor grupp. Landsbygdsnätverket har arbetat

med nätverkscheckar och arbetsgrupper. Landsbygdsnätverket bedöms vara ett flexibelt och moget nätverk med hög grad av styrning och engagemang från medlemmar. Utmaningar inför framtiden är ännu mer av organisationsbaserat lärande och samverkan. En viktig uppgift i slutet av programperioden är överföring av erfarenheter från det arbete som har genomförts. Mycket information finns på landsbygdsnätverkets webbplats.

14 Övriga frågor

Inga övriga frågor har anmälts.

15 Nästa möte

Landsbyggsdepartementet återkommer om datum. Vilket datum det blir beror på när beslut kan fattas om nya programmet.

16 Mötets avslutande

Ordföranden förklarar mötet avslutat och tackar samtliga närvarande för deras deltagande.

Magnus Kindbom
Ordförande

Thérèse Ljungquist
Övervakningskommitténs sekretariat

Justeras:

Helen Nilsson
(Coompanion)

Birger Svanström
(Sveriges Hembygdsförbund)